

Martxel Rodriguez

ZERO KM DANTZARI GARAIKIDEA

LESAKATIK ETA PERIFERIATIK SORTZEA, HORI DA AURRERA ATERATZEKO GURE AUKERA BAKARRA

Led Silhouette dantza taldearen izenak erakusten du Martxel Rodriguez eta Jon López sortzaileen filosofia: *led* argia da. Argi ona, berria, baina jasangarria aldi berean. Silhouette, beste gauza batzuen artean, euskal abizena ere bada (Ziloeta, Xiloeta), hala ere izen honek, bere itxurarengatik, kanpoko munduarekin lotzen gaitu.

 REYES ILINTXETA DANI BLANCO

Urriaren amaieran *Lys* zuen lan berria estreinatu duzue. Argia esan nahi du, ezta?

Bai hala da, danieraz. Dena sortu zen Guggenheim museoan Olafur Eliasson artistaren argiz eginiko instalazioa ikusi genuenean, eta pentsatu genuen hori ere aplikatzen ahal zela eszenan. Azken urteotan lan egin dugu hemengo argi diseinatzaile batekin, Andoni Mendizabalekin. Beti esperimintatzeko gogo handia izaten du eta berehala ikusi zuen ikaragarriko aukerak zeudela dantzan argiarekin jozeko. Bestaldetik, argia itxaropen bezala ere ikus daiteke, eta hori oso ongi dago une ilunetik heldu garelako. 90eko hamarkadan jaiotakook pasa ditugu krisi dezente gure bizitza-

ko une klabeetan eta uste dut gure lanak baduela errealitatea aldatzeko gogo hori. Garrasi egiteko gogo modu estetiko eta formal batean.

Hortaz arituko da ere *Los perros/Zakurrak* orain prestatzen ari zareten proiektu berria?

Bai. Jon bikotekidea eta biok gara Led Silhouette taldeko sortzaileak eta oraingo honetan duo bat eginen dugu Marcos Morau koreografoaren laguntzarekin. Zuzendari hagitz ospetsua da, La Veronal konpainiako zuzendaria. Berak egin zuen *Oskara*, adibidez. Lagun mina dugu, agenda oso bete da eta berarekin lan egitea suerte handia da. Desegiten ari den mundu batean, bi pertsonen arteko

laguntasuna eta maitasuna islatu nahi ditugu. Erakutsi nahi dugu maitasuna eta fideltasuna euskarriak izan daitezkeela aurrera segitzeko.

Belaunaldi baten manifestua?

Erabat. Munduari zaunka egitea beharrezkoa da. Maitasuna eta konplizitatea erakutsi nahi ditugu, baina baita errealitatea eraldatzeko nahia ere.

Nafarroako Gobernuaren diru-laguntza eskuratu genuen lan honetarako eta apirilean estreinatzeko asmoa dugu. Lehenbizi Lesakan DNA programaren baitan egin nahi dugu eta ondoren Gayarre antzokian, apirilaren 29an, Dantzaren Nazioarteko Egunean. Horretarako ere badirudi astroak lerrokatu direla.

Martxel Rodriguez Etxabide

LESAKA, 1990

Dantzari eta koreografoa. Lesakan finkatuta dagoen Led Silhouette taldeko sortzaile eta zuzendarie-tako bat da Jon Lópezekin batera eta,aldi berean, freelance moduan aritzen da hainbat proiektutan. Txikitatik euskal dantzetan eta dantza modernoetan aritu ondoren, balleta eta dantza garaikidean murgildu zen gaztetan. Fisikan graduatu zen EHUn. Danimarkako Black Box Dance Company konpainian eta Kukai Dantza Taldearen *Oskara* ikuskizunean aritu da, besteak beste.

Aurten Nafarroako Gobernuaren Talentu Artistikoa Sustatzeko saria jaso du eta apirilean *Los perros/Zakurrak* proiektu berria estreinatuko dute DNA dantza programaren barruan.

Testurik badu?

Bai, idatzia. Hainbat hizkuntzatan jarriko dugu goitituluekin. Lesakako estreinaldia euskara hutsez eginen dugu, Iruñean elebiz, seguruenera, eta geroko emanaldiak antzokiak eskatzen dizkiguten hizkuntzetan.

Hainbat urtetan ezpata-dantzarien buru ikusi zaitugu Lesakako Zubigaineko dantzan. Herriko dantza taldean daude zure lehen urratsak?

Hala da. Hemen Lesakan ume guztiak apuntatzen dira dantzara eta musika instrumentu batera. Gero adinarekin mutilek, batez ere, uzten diote dantzatzeari eta aunitz futbolera pasatzen dira. Nik gustukoa nuen eta jarraitzea erabaki nuen, baina ez da nire bokazio bakarra. Nik uste dut pertsonak izaten ahal ditugula bokazio bat baino gehiago. Txikitatik interesa izan dut bai zientzian eta bai dantzan. Ematen ahal du kontrajarriak direla, baina nik uste dut badutela konexio handia.

Konexio hori jakin-mina da?

Bai. Ez dakizun horren bilaketan oinarritzen dira biak. Dantzan gu beti ari gara mugimendu berriak bilatzen. Pieza guztiak esperimentu txikiak dira.

Nolako izan da zure ibilbidea?

Euskal dantzeekin hasi nintzen txikitik. Gero, emakume bat dantza-jazz ematera etorri zenean Lesakara, apuntatu nintzen. Han deskubritu nuen bazeudela mugitzeko beste modu batzuk. Berak esan zidan balleta egin behar nuela eta Hondarribian eta Donostian aritu nintzen ikasten. Bilbon Fisika ikasten nuen bitartean dantza garaikidean murgildu nintzen. Gorputz pribilegiatua nuen balleterako eta 14 urterekin aukera izan nuen Parisen formakuntzarekin jarraitzeko, baina nahiago izan nuen Lesakan gelditu. Ohartu gabe, nire buruan dantzarako bide hori itxi zen eta erabaki nuen Fisika ikastea. Lehen klase egunean ikusi nuen nire klasekoak ez zirela nik espero nituen frikiak. Bazen klarinete jotzaile bat, DJ bat, flauta jotzaile bat, Alaine Agirre idazlea nire gelan zegoen... eta bazen lagun bat arratsaldero Deustuko La

Fundación aretora joaten zena dantza garaikide klaseak hartzera.

Egun batean, bigarren mailan geundela, galdetu nion ea ni ere joan nintekeen. Han ezagutu nuen Matxalen Bilbao eta berak esan zidan Donostiako Artelekun bazegoela dantzari gazteez osatutako dantza konpainia bat, Dantzaz izena zuena, eta hara jotzeko. Han izan nintzen urte batez. Orduan Danimarkatik etorri zen zuzendari bat Dantzaz ekimenaren egitura ezagutzeko helburuarekin. Aipatu zuen bi mutil beharko zituztela hurrengo denboraldirako eta aukeratu ninduten. Han izan nintzen urtebete eta jarraitzeko aukera nuen, baina Jon Maiak deitu zidan esanez Marcos Morau etorriko zela heurrekin proiektu bat egitera eta uste zuela nik, gorpuzkerarengatik, mugitzeko moduagatik eta euskal dantzeekin nuen harremanengatik, taldearen parte izateko aukera nuela. Erran nion baietz. Han ezagutu nuen Marcos eta horrela sortu genuen *Oskara*. Gero Jon ezagutu nuen, Marcosekin La Veronalen dantza egiten zuela. Kukaik duen proiektzioak eta Marcosen talentuak eraman zuten *Oskara* beste dimentsio batera. Prekario ez den proiektua izan zen.

“Dantzatze-ko ohitura galtzen dugu gure hezkuntza sistemagatik, hetero-patriarkatuagatik, homofobiagatik, bizimoldeengatik eta tradizio zurrungatik”

Max sarietarako hautagaitza pila izan genuen, nirea, besteak beste, dantzari bezala. Poz handia eman digun lana izan da.

Lesakan kokatu duzue zuen konpainia. Ez da ezinbestekoa, beraz, hiri batean bizitzea dantzatik bizitzeko?

Batere ez. Nik uste dut kontrakoak gertatzen dela. Dantza garaikidea mundu hagitz zabala da eta hirietan superproduktzio handia dago. Bartzelonan bizi izan gara bi urtez. Han etseguak egiteko gela bat eragintzen genuen orduka. Herriko eragile kultural gisa, Lesakan badugu aukera antzoki osoa erabiltzeko, eta etxetik minutu batera dugu gainera. Dantzariak kanpotik etortzen direnean sorkuntza lan batean parte hartzeko, harrituta gelditzen dira. Guretzat Lesakan finkatzea ez da izan aukera hobeago bat, baizik eta aukera bakarra. Lesakatik eta periferiatik sortzea gure aukera bakarra da aurrera atera nahi badugu.

Gure sorkuntzak zero kilometro dira: argien diseinua egiten duena Beran bizi da, Gaizka musikaria hemengoa da, arropa egiten diguna, Iñaki Cobos, Uhartekoa, gertu ditugu mertzeria bat, burdinarekin lan egiten duen enpresa txikia, eta behar dugun guztia... Gure erreferente gehienak holakoak dira. Hau da gure belaunaldiaren ezaugarrietako bat. Aldarrikapena eta beharra dela uste dut.

Eta pandemia dela eta, zer moduz ibili zarete?

Dantza munduan beti erraztasun handia izan dugu egoeretara moldatzeko,

horregatik COVIDak ez digu hainbeste eragin. Guretzat krisia lehenagotik zegoen eta Lesakan burbuila gisako bat eratu dugu eragin hori hain bortitza ez izateko.

Hemen bizi, baina bidaiak egiten dituzue maiz...

Bai, Lesakara itzultzen gara beti, baina guk lan egiten dugu antzokiak dauden tokietan. Ni Kukai dantza taldearekin ibili naiz bost urtez bueltaka Europa osoan zehar eta Jon berdin ibiltzen da La Veronale konpainian. Polita da European zehar lan egin eta beti Lesakara itzul-

BETI DANTZAN

“Noiz hasi zinen dantzan galderak ez du zentzurik. Guri egin beharreko galdera da ‘utzi al diozu noizbait dantzatzeari?’. Euskal Herrian, Mendebaldeko munduan oro har, pentsatzen da umeez dantza egitea normala dela, baina helduek ez horrenbeste. Horregatik, arrazoi aunitzengatik, denborarekin dantza utzi eta gorputzarekiko konexioa galtzen da. Terapeutikoki eta espiritualki ona izaten ahal den dantzatzeko ohitura galtzen dugu gure hezkuntza sistemagatik, hetero-patriarkatuagatik, homofobiagatik, bizimoldeengatik eta tradizio zurrungatik”.

tzea. Beste alde batetik, gaizki sentitzen gara gure karbono aztarna nahiko altua delako bidaiengatik. Kukairekin nik bi eguneko bidaia azkar asko egin ditut. Moskura joan eta etorri, esate baterako. Horregatik, gainerako denbora guztian saiatzen gara modu ahal den jasangarrienean aritzen.

Fisikoki nolokoa da dantzari izatea?

Zoritxarrez, egiten dugu beharko gure keena baino gutxiago. Nik Danimarkan lan egin nuen urtebetez eta han ezagutu nituen bestelako lan baldintzak. Bai konpainietan finko daudenak, bai freelance moduan aritzen direnek badute aukera entrenamenduak eta formakuntza teknikoa doan egiteko. Hori hemen pentsaezina da. Guk yoga egiten dugu, baina kudeaketa lanak ere egiten ditugunez, ordenagailu ordu piloa sartzen dugu eta horrek gorputzari eragiten dio.

Nafarroako Gobernuan, aldaketaz geroztik, sumatzen dugu gauzak aldatzeko eta sortzaileen lan baldintzak hobetzeko desioa, baina sektore hau oraindik ez da ateratzen zulo horretatik.

mitxelena
NEURRI HANDIKO MEKANIZAZIOA

EZIAGO POLIGONOA, 21
HERNANI

info@talleresmitxelena.com
www.talleresmitxelena.com

1990ean sortua

BRINTZA
AHOLKULARITZA · CONSULTORIA

Aholkularitza zerbitzu
ezberdinak eskaintzen ditugu:

- Zerga-ordainketak
- Merkataritza
- Kontabilitatea
- Legedia
- Lan esparrua

Urbieta, 15. Hernani.
943 33 12 67
Brintza.com

Zahartzeak ez dizu beldurrik ematen?

Ez. Nik uste dut gorputzak fase bakoitzean badaukala balio bat. Niretzat erreferentea eta irakasle handia den Matxalen Bilbaok dio bere faserik onena izan dela 40 urtetik aitzinera. Bera dantzaria eta sortzailea da eta eszenatokian jarraitzen du. Haren adinarekin dantzan ikustea brutala da. Badu beste esperientzia bat, beste pisu bat... Oroitzapen aunitz daude gorputz horretan islatuak eta hori ere erakargarria da. Jakin behar da gorputza fase bakoitzean aprobetxatzen. Gu orain bertuosismoaren garaian gaude, baina gero eta kontzientzia handiagoa hartzen ari gara mugimendu bakoitzaren inguruan. Adinaren beldur hori gehienbat balletetik datorren ikuspegi zurruna da. Horretan ohikoa da 40 urtetik goiti erretiratu behar izatea, baina dantza garaikidean badago jarraitzeko aukera. Gorputza, azken finean, errelato aunitzen osaketa bat da eta haika istorio kontatzeko balio du.

Besteok gorputzetik deskonektatua bizi gara?

Pasada bat da. Konexio hori oso eskasa da orokorrean, batez ere Mendebaldeko munduan. Ibiltzeko modua eta gorputzeko mugimenduak ikustea besterik ez dago horretaz ohartzeko. Euskaldunon DNA n zurruntasun aunitz dago.

Emakumeok konektatuago gaude? Horretarako baimena dugu?

Gure publikoaren %90 emakumea da; tailerren bat egiten badugu %100 emakumeak zarete... Dantzari mutil gutxi gaude, aldiz, koreografo gizon aunitz, eta antzoki zuzendariak are gehiago. Gertatzen da unibertsitatean bezala: ikasleen artean, Fisika ikasketetan adibidez, erdia eta erdia ginen, eta gero doktoretzan emakume gutxiago eta katedradunak are gutxiago.

Dantza zokoratua dago?

Bai eta neurri batean izanen da gorputzarekin dugun konexio eskasarengatik. Ulertzeko beharra ere sentitzen dugu beti eta dantza emanaldietan jende aunitz galdu egiten da. Uste dut, hala ere, publikoa hasi dela onartzen ez dela deus ere ulertu beharrik baizik eta hara joan, egon eta ibilbide hori gozatu edo sufritu. Arazoa da aunitzetan ez dakigula egoten. Azken urteotan dantzak Nafarroan bultzada pixka bat izan du eta nabari da.

José Lainez eta Concha Martínez izan dira hemen dantza garaikidearen gurasoak, nolabait. Haiek eta gerora etorri diren Carmen Larraz eta beste profesional askok lan handia egin dute garai zailenetan. Oraingoek zortea dugu, oraingo kulturarekiko politikak ez direla UPN-ren garaikoak bezalakoak.

Nafarroako Talentuaren saria eman dizute aurten. Zer izan da zuretzat?

Hagitz berezia. Kanpotik ematen du gure lana oso polita dela, hemen Lesakan sortu eta Europa osoan gure piezak erakutsi... baina guk egunero galdetzen diogu geure buruari zer ari garen egiten. Nire inguruko jende gehienak badu lan iraunkor bat. Asko irakasleak dira. Neu ere irakaslea naiz eta zerrendetan nago. Denboralditxo batez fisika irakaslea izan nintzen Iruñeko institutu batean... Mundua badoa ez dakigu nora eta gu bitartean dantzatzen ari gara. Zalantza asko dugu buruan eta horregatik sari hau izan zen gure lanari egindako aitortza. Eta poz kolektibo bat aldi berean, dantza saritu dutelako.

Okerrago dago ikusia gaur egun dantza egitea iraganean baino?

Bai, lastima. Lesakan bertan lehen jende guztia aritzen zen dantzan herriko plazan eta nire nerabezaroan ikusi nuen soilik neskak ateratzen zirela dantzara. Lesakan futbolak badu indar handia eta ailegatzen da une bat non mutilek dantza uzten duten futbolera joateko eta bide horretatik ateratzen dena arraroa da, baztertua...

Nik herrian babes handia jaso izan dut beti, baina jende asko dago bizi osoa bitxo arraroa izan dena dantzatzeari ez uzteagatik.

Beste dantza motetan ona zara?

Gure helburua da gorputza beti prest edukitzea edozein mugimendu edo dantza motarako. Nik, adibidez, bachataren mugimendu zehatzak ez dakizkit baina ikasiko nituzkeen segidan.

Niri asko gustatzen zait gauean dantzatzera ateratzea. Ez dut ulertzen jendeak nola egiten ahal dituen parrandak bakarrik edaten eta solasean. Hala ere, baikorra naiz. Uste dut gero eta gehiago dantzatzen hasi garela. Aldakak mugitzera irekiago eta animatuago ikusten ditut euskaldunak. Euskal musika ere ari da estilo berriak esploratzen eta agian bide horietatik hasiko gara gorputza gehiago askatzen. ●